

**INCREASING OF EMPLOYMENT OF LONG-TERM UNEMPLOYED
IN MATERIAL DISTRESS IN THE CONTEXT OF EUROPE 2020
STRATEGY**

**ZVYŠOVANIE ZAMESTNANOSTI DLHODOBO NEZAMESTNANÝCH
V HMOTNEJ NÚDZI V KONTEXTE STRATÉGIE EURÓPA 2020**

Peter Jusko

Univerzita Mateja Bela Slovak Republic
peter.jusko@umb.sk

ABSTRACTS

Finding solution of unemployment and poverty is one of the most important challenges of social policy in the European Union today. The existence of a global labor market emphasizes the need for adoption of such measures, which are accepted and implemented in the wider socio-economic units, such as eg. European Union. The indicator of long-term unemployment and material hardship in the context of its possible solutions are mainly data on the number and structure of long-term unemployed job seekers who are in material need, the developments in this segment of the labor market and the measures that these applicants to solutions to their social situation may be used. In the Contribution We characterize poverty and unemployment to functionally link the definition of social events and existing social interventions. We also focus on legislative conceptualization process aspects of the application of social interventions to solving poverty and unemployment. At the end of the Contribution we point out possible solutions to long-term unemployment within the context of Europe 2020 strategy.

Hľadanie riešení nezamestnanosti a chudoby predstavuje jednu z najvýznamnejších výziev sociálnej politiky Európskej únie v súčasnosti. Existencia globálneho trhu práce akcentuje potrebu prijímania takých opatrení, ktoré sú akceptované a realizované v širších spoločensko-ekonomických celkoch, akým je napr. Európska únia. K indikátorom dlhodobej nezamestnanosti a hmotnej núdze vo vzťahu k navrhovaniu možných riešení patria predovšetkým údaje o počte a štruktúre dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú v hmotnej núdži, o vývojových

trendoch v tomto segmente trhu práce, ako aj o opatreniach, ktoré títo uchádzači na riešenie svojej sociálnej situácie môžu využívať. V príspevku charakterizujeme chudobu a nezamestnanosť s cieľom funkčne prepojiť vymedzenie sociálnej udalosti a k nej prislúchajúcich sociálnych intervencií. Zameriavame sa aj na legislatívnu konceptualizáciu procesuálnej stránky uplatňovania sociálnych intervencií pri riešení chudoby a nezamestnanosti. V závere príspevku poukazujeme na možnosti riešenia dlhodobej nezamestnanosti v kontexte Stratégie Európa 2020.

KEYWORDS:

poverty, unemployment, the Europe 2020 strategy, social policy, social work, social event, life strategies of unemployed, long-term unemployment, sociopathic phenomena, social intervention

chudoba, nezamestnanosť, stratégia Európa 2020, sociálna politika, sociálna práca, sociálna udalosť, životné stratégie nezamestnaných, dlhodobá nezamestnanosť, sociálnopatologické javy, sociálne intervencie

ÚVOD

Na trhu práce pôsobia viacero faktorov, ktoré ovplyvňujú mieru zamestnanosti, ako aj mieru štátnych a iných ingerencií do tvorby pracovných miest a pomoci znevýhodneným skupinám na trhu práce. Existujúca asymetrickosť trhu práce spôsobuje, že uchádzači o zamestnanie, ktorí ťažiskovo reprezentujú neuspokojenú ponuku na trhu práce sú v nevýhodnejšom postavení ako zamestnávateľa. Ide predovšetkým o to, že pracovnú silu ovplyvňujú charakteristiky, ktoré sú vo výraznej miere nezávislé od vôle ich nositeľov. Patria k nim napr. niektoré demografické faktory, ekonomické procesy prebiehajúce v spoločnosti, či legislatívne úpravy, ktoré v užšom, ale aj širšom kontexte intervenujú do života ľudí hľadajúcich si svoje uplatnenie na trhu práce.

Determinanty ponuky na trhu práce, ktoré na jej neuspokojenú časť pôsobia nepriaznivo označujeme ako hendikepy pracovnej sily. V súvislosti s témou nášho príspevku sú nimi predovšetkým stav hmotnej núdze a existencia dlhodobej nezamestnanosti. Štát (spoločnosť) vstupuje do riešenia týchto problémov prostredníctvom socioekonomických opatrení, ktoré však prehľbujú asymetrickosť trhu práce a pre dlhodobo nezamestnaných v hmotnej núdzi často spôsobujú to, že namiesto očakávanej participácie na trhu práce dochádza k ich sociálnej exklúzii.

Existencia globálneho trhu práce akcentuje potrebu prijímania takých opatrení, ktoré sú akceptované a realizované v širších spoločensko-ekonomických celkoch, akým je napr. Európska únia. Z týchto dôvodov sme sa v našom príspevku zamerali na identifikáciu možností zvyšovania zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných v hmotnej núdzi v dlhodobějších koncepcných súvislostiach, ktoré v našich podmienkach v súčasnosti reprezentuje predovšetkým Stratégia Európskej únie pre zamestnanosť a rast – Európa 2020.

1. CHUDOBA A DLHODOBÁ NEZAMESTNANOSŤ AKO SOCIÁLNE UDALOSTI

Sociálne udalosti ako jedna z ťažiskových súčastí predmetu sociálnej politiky predstavujú také životné situácie, pri ktorých si človek nedokáže pomôcť vlastnými silami, a vzhľadom k tomu je s nimi spájané aplikovanie príslušných sociálnych intervencií. Spoločným menovateľom sociálnych udalostí je podľa Tomeša (2010, s.189) sociálne vylúčenie spôsobené nedostatkom zdrojov a služieb. Pokiaľ má jednotlivec v dôsledku sociálneho vylúčenia malý pocit sociálneho bezpečia môže pochopiteľne vykázat len minimálnu sociálnu suverenitu. Preto je z hľadiska riešenia sociálnych udalostí, resp. aspoň zmiernenia ich sociálnych dôsledkov nevyhnutné funkčne prepojiť vymedzenie sociálnej udalosti a k nej prislúchajúcich sociálnych intervencií. Prvým krokom v tomto procese je nadobudnutie právnej relevancie príslušnej sociálnej udalosti, pretože pokiaľ je sociálna udalosť právne irelevantná nie sú s ňou spájané adekvátne právne následky, tj. účinné sociálne intervencie. V kontexte témy nášho príspevku sú, resp. takýmito udalosťami by mali byť chudoba a dlhodobá nezamestnanosť.

Výstižné definovanie pojmu chudoba je výrazným determinantom efektivity následne prijímaných opatrení sociálnej politiky. Ide predovšetkým o stanovenie hranice chudoby, tj. exaktne určeného minimálneho životného štandardu, nenaplnenie ktorého spôsobuje vznik chudoby. Svetová banka (In: www.worldbank.sk) aplikuje hranicu chudoby pod názvom „globálne minimum“, ktorým od roku 2005 je suma 1.25 USD na deň (čiže 37,50 USD mesačne). V Slovenskej republike je hranicou chudoby tzv. životné minimum, ktoré je v zmysle Zákona NR SR č. 601/2003 Z.z. o životnom minime ustanovené ako spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav jej hmotnej núdze. V súčasnosti je životným minimom pre jednu plnoletú fyzickú osobu 198,09 EUR mesačne.

Veľkým problémom v slovenskej sociálnej a právnej praxi je právna relevancia pojmu chudoba. V príslušnej právnej norme (Zákone NR SR č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi) je pojem chudoba nahradený pojmom hmotná núdza, ktorý je definovaný ako stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a občan a fyzické osoby, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením. Z aspektu sociálnej suverenity klienta v hmotnej núdzi považujeme za potrebné zdôrazniť čo je v zmysle tejto právnej normy považované za vlastné pričinenie pri zabezpečovaní príjmu, základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi. Ide predovšetkým o vlastnú prácu, ďalej užívanie vlastného majetku, tj. posudzovanú schopnosť občana zabezpečiť si základné životné podmienky a pomôcť si v hmotnej núdzi prostredníctvom svojich hnutelných a nehnuteľných vecí a uplatňovanie iných zákonných nárokov, ako sú napr. výživné, dávky nemocenského či dôchodkového poistenia, nároky z pracovnoprávných vzťahov apod.

Ponímanie dlhodobej nezamestnanosti v trvaní viac ako rok je typické pre Medzinárodnú organizáciu práce, nie vo všetkých krajinách sa však dodržiava rovnaká metodika pre dlhodobú nezamestnanosť. Odlíšnosti je možné vyabstrahovať jednak z hľadiska dĺžky jej trvania (napr. v niektorých krajinách je za dlhodobo nezamestnanú považovaná už osoba, doba nezamestnanosti ktorej presahuje šesť mesiacov), ale aj v ponímaní kontinuitnosti jej trvania, tj. či musí ísť o neprerušené trvanie, alebo je možné aj jej prerušenie. Z hľadiska existujúcich dôsledkov má najvýraznejšie negatívny vplyv na osobnosť nezamestnaného, jeho rodinu, i celú spoločnosť dlhodobá nezamestnanosť. Členenie nezamestnanosti podľa dĺžky trvania má svoj význam jednak z hľadiska objektívneho poznania jej priebehu, špecifikácie závažnosti jej dôsledkov ako aj voľby účinných opatrení pri jej riešení.

Dlhodobá nezamestnanosť má viaceré príčiny. V Správe expertnej skupiny pre strednú a východnú Európu pod názvom Stratégia pomoci dlhodobo nezamestnaným (1994) sa uvádza, že dĺžku trvania nezamestnanosti ovplyvňujú predovšetkým tieto faktory:

- demografické krivky populačného vývoja,
- stav dopytu na trhu práce,
- nízka územná i profesijná mobilita pracovnej sily,
- flexibilita trhu práce a pracovných režimov,
- elasticita miezd a pomer medzi pracovným príjmom a sociálnymi dávkami,

- výška a dĺžka poberania hmotného zabezpečenia,
- efektívnosť opatrení politiky zamestnanosti,
- informačná základňa trhu práce,
- postoj zamestnávateľov k zamestnávaniu dlhodobo nezamestnaných
- podiel rizikových skupín obyvateľstva.

Právnu relevanciu dlhodobej nezamestnanosti v SR predstavujú vybrané ustanovenia Zákona NR SR č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. V tomto kontexte je dlhodobo nezamestnaným občanom občan vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov. Dlhodobo nezamestnaní občania tvoria jednu z kategórií tzv. znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, na ktorých sú adresne zamerané sociálne intervencie v tejto oblasti, ktorými sú predovšetkým tzv. aktívne opatrenia na trhu práce.

2. SOCIÁLNE INTERVENCIE PRI RIEŠENÍ CHUDOBY A DLHODOBEJ NEZAMESTNANOSTI

Jedným zo základných ukazovateľov sociálnej inklúzie je miera sociálnej suverenity klienta. Dosiahnutie, resp. udržanie sociálnej suverenity klienta podporuje individuálnu, ale aj spoločenskú prosperitu predovšetkým uplatňovaním existujúcich sociálnych intervencií.

Sociálne intervencie môžeme považovať za “zámerné zasahovanie do spôsobov konania jednotlivcov, skupín či inštitúcií, do ich životných a pracovných podmienok, do štruktúry vzťahov apod.” (Levická, 2005, s. 118). Stretávame sa s nimi už v 19. storočí, kedy sa štát prostredníctvom rôznych sociálnopolitických opatrení snaží riešiť sociálne problémy občanov. Opatrenia vykonávané v rámci sociálnej intervencie postupne získavali profesijný i teoretický background, a to najmä prostredníctvom inštitucionalizácie a profesionalizácie sociálnej práce a sociálnej politiky. Súčasné globálne ponímanie profesie sociálnej práce sociálnej práce (In: www.ifsw.org, 2013) uvádza, že “the social work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilising theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work”. Sociálna suverenity patrí medzi základné charakteristiky postavenia človeka v živote, a je aj implicitnou súčasťou tohto ponímania sociálnej práce, predovšetkým v kontexte sociálnej súdržnosti a vzťahu klienta a sociálneho prostredia.

Jedným z praktických prienikov sociálnej politiky a sociálnej práce sú sociálne intervencie: “social work is a normative discipline that is strongly focused on social intervention” (Ahmed-Mohamed, 2011, s. 13), podobne aj opatrenia retrospektívnej sociálnej politiky vykazujú rysy sociálnych intervencií zameraných na riešenie dielčieho sociálneho problému určitej cieľovej skupiny poskytnutím zdrojov alebo saturáciou oprávnených potrieb členov tejto skupiny (Matoušek a kol., 2013, s. 240). Aplikácie sociálnych intervencií v sociálnej praxi tak smerujú aj ku zabezpečeniu a udržiavaniu sociálnej suverenity jednotlivcov, v čom je možné identifikovať pozitívny synergický efekt sociálnej politiky a sociálnej práce.

Legislatívnou konceptualizáciou procesuálnej stránky uplatňovania sociálnych intervencií pri riešení sociálnych problémov občanov, ktorými sú napr. chudoba a dlhodobá nezamestnanosť sú v súčasnosti jednotlivé právne normy sociálneho zákonodárstva. V Slovenskej republike k nim v kontexte témy tohto príspevku aktuálne patrí predovšetkým Zákon NR SR č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi a Zákon NR SR č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti

Sociálne intervencie predstavujú podľa Matouška a kol. (2013, s. 238) súhrnné označenie pre rôzne typy opatrení, ktoré sa vyznačujú dvoma základnými rysmi. Po prvé ide o opatrenia usilujúce o zmenu sociálneho prostredia u ľudí, u ktorých nastala nejaká sociálna udalosť. Po druhé ide o opatrenia, ktoré sociálni klienti vedome uplatňujú ako nástroje naplňovania cieľov a smerujúce k prekonávaniu existujúcich dôsledkov sociálnych udalostí. Z hľadiska vplyvu sociálnych intervencií na sociálnu suverenu človeka by sme z aspektu sociálnej práce akcentovali procedurálnu stránku prijímaných opatrení, tj. samotnú prácu s klientom na mikro a mezoúrovni a z aspektu sociálnej politiky by sme poukázali na význam finálnych efektov makrosociálnych intervencií, akými sú napr. zníženie miery chudoby, či zníženie miery dlhodobej nezamestnanosti.

Sociálne intervencie v zmysle Zákona NR SR č.599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi sú uskutočňované formou štátnej sociálnej pomoci, konkrétne dávkami a príspevkami pomoci v hmotnej núdzi. Dávka v hmotnej núdzi patrí občanovi, ktorý je v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, na zabezpečenie základných životných podmienok. Jej výška sa v SR v súčasnosti pohybuje v rozmedzí 60,50 – 212,30 eur. Túto dávku je možné zvýšiť o 13,50 – 17 eur v súvislosti s tehotenstvom, resp. starostlivosťou o dieťa. Príspevok na zdravotnú starostlivosť vo výške 2 eur patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej fyzickej osobe, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi

spoločne posudzuje, na výdavky spojené s úhradou za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Aktivačný príspevok vo výške 63 eur patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej fyzickej osobe, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzuje, na podporu získania, udržiavania alebo zvýšenia vedomostí, odborných zručností alebo pracovných návykov za účelom pracovného uplatnenia počas pomoci v hmotnej núdzi. Príspevok na bývanie vo výške 55,80 – 89,20 eur patrí občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, na úhradu nákladov spojených s bývaním na pomoc v hmotnej núdzi. Ochranný príspevok vo výške 63 eur patrí občanovi v hmotnej núdzi a každej fyzickej osobe, ktorá sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzuje, ak si nemôžu zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť si v hmotnej núdzi. Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú najmä na úhradu mimoriadnych výdavkov na nevyhnutné ošatenie, základné vybavenie domácnosti, zakúpenie školských potrieb pre nezaopatrované dieťa a na mimoriadne liečebné náklady. Dosiachnutie aspoň bazálnej úrovne sociálnej suverenity občana v hmotnej núdzi prostredníctvom týchto opatrení podporuje vedenie sociálne prijateľného a do budúcnosti otvoreného života umožňujúceho jeho postupnú a plnohodnotnú sociálnu inklúziu.

K sociálnym intervenciám v oblasti služieb zamestnanosti patria predovšetkým aktívne opatrenia na trhu práce, príspevky poskytované v rámci aktívnych opatrení na trhu práce, projekty a programy realizované v tejto oblasti a podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím.

Súčasný systém aktívnych opatrení na trhu práce v SR je možné klasifikovať do troch podskupín:

1. Nástroje zamerané na zvyšovanie zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie a záujemcov o zamestnanie (v oblasti riešenia dlhodobej nezamestnanosti sem patrí napr. príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb)
2. Nástroje zamerané na podporu vytvárania nových pracovných miest (vo vzťahu k dlhodobo nezamestnaným občanom sem patrí napr. integrácia znevýhodnených občanov v sociálnom podniku)
3. Nástroje zamerané na podporu a udržanie existujúcich pracovných miest (ako prevencia dlhodobej a opakovanej nezamestnanosti sem patrí napr. príspevok na podporu udržania pracovných miest).

Predpokladom úspešnosti procesu realizácie aktívnych opatrení na trhu práce (napr. vzdelávania a prípravy pre trh práce), ako aj finálnym efektom ich uplatňovania (napr. príspevku na samostatnú zárobkovú činnosť) je taká sociálna suverenita uchádzača o zamestnanie, ktorá podporuje jeho aktívne postoje, ale aj celkovú stabilitu a prosperitu spoločnosti.

K sociálnym intervenciám v službách zamestnanosti výrazne orientovaných aj na posilňovanie sociálnej suverenity dlhodobo nezamestnaných občanov patria aj projekty a programy financované prevažne zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu, a to najmä projekty na zlepšenie postavenia uchádzačov o zamestnanie na trhu práce a národné, regionálne alebo pilotné projekty na podporu začleňovania znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie na trh práce, na overenie nových aktívnych opatrení na trhu práce, na zlepšenie situácie rozvoja zamestnanosti v rámci partnerstiev, na podporu rozvoja regionálnej zamestnanosti, či investičnú a individuálnu štátnu pomoc investorovi a projekty a programy na podporu rozvoja regionálnej zamestnanosti a zvyšovania zamestnatelnosti.

3. MOŽNOSTI RIEŠENIA DLHODOBEJ NEZAMESTNANOSTI V KONTEXTE STRATÉGIE EURÓPA 2020

Z hľadiska celkového politického rámca sú zaužívané dva základné prístupy k riešeniu problémov dlhodobej nezamestnanosti (Meager-Evans, 1998):

- Prístupy orientované na dopyt, ktoré sa pokúšajú zvyšovať úroveň dopytu po práci alebo kladú dôraz na prijímanie dlhodobo nezamestnaných do zamestnania. Patria sem také opatrenia, ktoré tento prístup realizujú priamo (cez vytváranie pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných), ako aj opatrenia, ktoré ho realizujú nepriamo (cez ponuku príspevkov zamestnávateľom, ak zamestnajú dlhodobo nezamestnaných).
- Prístupy orientované na ponuku, ktoré sa pokúšajú rozvinúť šance dlhodobo nezamestnaných na trhu práce zvýšením ich zručností a ľudského kapitálu, podporou ich schopností získať si vhodné zamestnanie, ich motiváciu hľadať si prácu a tiež stimulovať ich ochotu prijať určité typy zamestnaní (napr. redukciou pomoci v hmotnej núdzi).

Slovenská republika už od roku 2004 (prijatím Zákona NR SR č. 5/2004 o službách zamestnanosti) začala zdôrazňovať význam aktívnej politiky trhu práce. V tejto oblasti sa ako hlavné formy opatrení uplatňujú

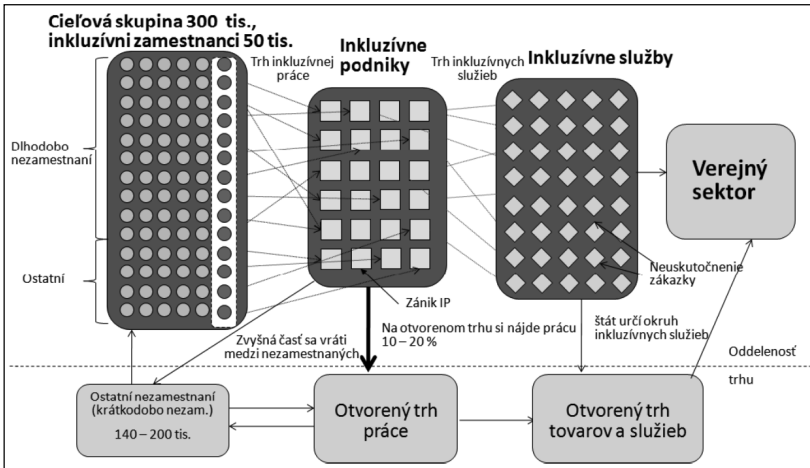
priama podpora zamestnávateľov, podpora vytvárania nových pracovných miest, opatrenia zamerané na vzdelávanie a prípravu pre trh práce, školenia, tréningy, vyplácanie rôznych príspevkov a aktivizácia nezamestnaných, najmä formou aktivačných prác.

Reformy Európskej únie sa v prebiehajúcej dekáde realizujú prostredníctvom „Stratégie pre zamestnanosť a rast Európa 2020“. Z hľadiska aktuálnej sociálnej politiky je Stratégia Európa 2020 najaktuálnejším sociálnym a politickým dokumentom Európskej únie, pričom kontinálne nahradila predošlú tzv. Lisabonskú stratégiu (2000–2010). Stratégia Európa 2020 (In: *Strategie Evropa 2020*) má tri piliere – inteligentný rast, udržateľný rast a inkluzívny rast. Inkluzívny rast je v tejto stratégii definovaný ako podpora hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť EÚ. V rámci otvorenej metódy koordinácie boli ponechané široké možnosti pre členské štáty, ktoré majú zvoliť prístup zodpovedajúci ich špecifickej situácii. Jednou z možností zohľadnenia špecifickej situácie SR pri riešení dlhodobej nezamestnanosti je zavedenie tzv. inkluzívneho trhu. V zmysle segmentácie trhu práce ho môžeme charakterizovať ako sekundárny, formálny a interný trh práce. V súvislosti so segmentáciou trhu práce zdôrazňuje Kuchař (2007:38) význam rešpektovania sociálnych a demografických faktorov, čo v kontexte inkluzívneho trhu znamená napr. zohľadnenie dĺžky nezamestnanosti, vzdelania, praxe, zdravotného stavu, či lokality, v ktorej sa inkluzívny trh práce bude realizovať. V ilustráciu č.1 uvádzame navrhovanú schému fungovania inkluzívneho trhu.

K hlavným cieľom zavedenia inkluzívneho trhu patrí zníženie dlhodobej nezamestnanosti, zvýšenie miery zamestnanosti a zvýšenie šancí dlhodobo nezamestnaných nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce prostredníctvom ich aktivizácie na inkluzívnom trhu. Kľúčovými pojmami inkluzívneho trhu sú:

- inkluzívni zamestnanci (tj. najmä dlhodobo nezamestnaní občania, ktorí budú zamestnaní na inkluzívnom trhu, ale aj iné sociálne exkludované skupiny, ktorým sa venujú napr. Dziurzynski (2010) a Papšo (2012).
- inkluzívne služby (tj. vybraný okruh služieb verejného záujmu, ktoré si subjekty verejnej správy objednávajú prostredníctvom verejného obstarávania)
- inkluzívne podniky (tj. špecifický druh podniku zamestnávajúci inkluzívnych zamestnancov s výhradným právom vykonávať inkluzívne služby)

Ilustrácia č.1 Schéma fungovania inkluzívneho trhu

Zdroj: PÁLENÍK, V. – PÁLENÍK, M. – ŠIMO, A.: *Inkluzívny trh*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti, 2011. ISBN 978-80-970204-2-2, s.3 4

- trh inkluzívnej práce (tj. trh medzi inkluzívnymi zamestnancami a inkluzívnymi podnikmi)
- trh inkluzívnych služieb (tj. trh medzi inkluzívnymi podnikmi a subjektmi verejnej správy)

Potenciálne zavedenie inkluzívneho trhu v SR predstavuje, okrem viacerých legislatívnych, ekonomických, finančných a širších celospoločenských súvislostí, aj viaceré výzvy pre sociálnu prácu a sociálnu politiku. Ide predovšetkým o možnosť reálnej špecifikácie sociálnej práce s (dlhodobo) nezamestnanými, ktorá sa (dlhodobo) javí ako nedostatočne konkretizovaná oblasť praktického výkonu tejto nepochybne významnej súčasti sociálnej práce ako profesie. K ďalším významným sociálnym súvislostiam zavedenia inkluzívneho trhu by sme zaradili predchádzanie viacerým príčinám a dôsledkom dlhodobej nezamestnanosti, ktoré by boli pôsobením dlhodobo nezamestnaných občanov na inkluzívnom trhu eliminované, ako aj zvýšenie efektívnosti existujúcich príp. novovytváraných aktívnych opatrení na trhu práce prostredníctvom ich permanentnej optimalizácie formou komparácie výstupov z realizácie inkluzívneho trhu a porovnateľných aktívnych opatrení na trhu práce (napr. aktivačnej činnosti, sociálnych podnikov apod.) ako aj skvalitnenie procesualnej stránky realizácie sociálnej práce v týchto oblastiach.

ZÁVER

Sledovanie faktorov, ktoré ovplyvňujú trh práce má pre politiku zamestnanosti veľký význam. Ich objektívna identifikácia prispieva k optimalizácii nástrojov, ktoré politika zamestnanosti využíva, predovšetkým aktívnych opatrení na trhu práce. V našom príspevku sme sa pokúsili o analýzu súčasného stavu dvoch faktorov výrazne zastúpených na trhu práce v Slovenskej republike, a to dlhodobej nezamestnanosti a s ňou často súvisiacej hmotnej núdze uchádzačov o zamestnanie. K indikátorom dlhodobej nezamestnanosti a hmotnej núdze vo vzťahu k navrhovaniu možných riešení patria predovšetkým údaje o počte a štruktúre dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú v hmotnej núdzi, o vývojových trendoch v tomto segmente trhu práce, ako aj o opatreniach, ktoré títo uchádzači na riešenie svojej sociálnej situácie môžu využívať.

Dôležitou skutočnosťou smerujúcou k optimalizácii následných opatrení je vyhodnotenie týchto indikátorov vo vzájomných súvislostiach, a to tak na mikroúrovni, tj. v živote jedného konkrétneho človeka, cez mezoúroveň predstavujúcu regionálne špecifikáciu trhu práce, až po makroúroveň zahŕňajúcu celospoločenské trendy v tejto oblasti. Makroúrovňové opatrenia na trhu práce v Slovenskej republike sú v súčasnosti realizované predovšetkým prostredníctvom implementácie Stratégie pre zamestnanosť a rast Európa 2020.

Riešenie dlhodobej nezamestnanosti a hmotnej núdze patrí v tomto rámci do voľby prístupov zabezpečujúcich inkluzívny rast. Evaluácia sociálnych intervencií, ktoré v podmienkach Slovenskej republiky predstavujú opatrenia služieb zamestnanosti, by mala prispieť ku zvýšeniu efektívnosti politiky zamestnanosti, čo v kontexte témy nášho príspevku znamená najmä uľahčenie vstupu týchto ľudí na trh práce a tým aj zvyšovanie ich zamestnanosti.

REFERENCES/LITERATÚRA

- Ahmed-Mohamed, K.: Social work practise and contextual systemic intervention: improbability of communication between social work and sociology. w.: *Journal of Social Work Practise*, Vol.25, No.1, March 2011, pp. 5–15.
- Brnula, P.: *Sociálna práca. Dejiny, teórie a metódy*. Bratislava: IRIS, 2012, 264s

- Brozmanová Gregorová, A. et al.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Bratislava : Iuventa, 2012.
- Brožová, D.: *Spoločenské souvislosti trhu práce*. Praha: SLON, 2003, 143s.
- Buchtová, B. a kol.: *Nezaměstnanost – psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: GRADA, 2002, 236s.
- Dziurzyński, K.: *Wykluczony na drodze do inkluzji – miejsce edukacji w pokonywaniu wykluczenia* (współautor: A. Łukasiewicz) (w:) *Wykluczenie społeczne – czynniki ryzyka, profilaktyka, remedia*, red. nauk. S. Nazaruk, M. Nowak, E. Konovaluk. Biała Podlaska, 2010. p. 129–140.
- Engel, R.J. – Schutt, R.K.: *Fundamentals of Social Work Research*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc., 2009
- Feather, N.T.: Attitudes, values and attributions: Explanations of unemployment. In: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.48, 1985, p.876-889.
- Frankovský, M. – Kentoš, M. – Výrost, J.: *Analýza a vyhodnotenie efektívnosti programu RPNKN*. Košice: Inštitút celoživotného vzdelávania TU, 2007.
- Göppner, H-J. – Hämmäläinen, J. 2008. *Rozprava o vede o sociálnej práci*. Bratislava: Lambertus, 2009. ISBN 978-80-89271-33-7
- Gyarfášová, O. a kol.: *Evaluácia sociálnej politiky zameranej na zníženie dlhodobej nezamestnanosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006.
- Halásková, R.: *Politika zamestnanosti*. Ostrava: OU, 2008, 152s.
- Harvan, P.: *Hodnotenie efektívnosti a účinnosti výdavkov na aktívne politiky trhu práce na Slovensku*. Bratislava: IFP MF SR, 2011.
- Hetteš, M.: *Sociálna súdržnosť a istota v sociálnej práci*. Nitra: FSVaZ UKF, 2013.
- Hogan, B.E. – Linden, W. – Najarian, B.: Social support intervention. Do they work? In: *Clinical Psychology Review*, Vol. 22, 2002, pp. 381–440.
- Jusko, P. – Halásková, R.: *Politika zamestnanosti*. Banská Bystrica: PF UMB, 2012
- Jusko, P.: *Nezamestnanosť ako rizikový faktor páchania trestnej činnosti v Banskobystrickom kraji*. In: Interakce preventivních programů s aktivní politikou zaměstnanosti. Vsetín, 2005. s. 30–34.
- Kleinová, R.: *Osobné prežívanie ako predpoklad pre zvládanie novej nezamestnanosti*. In: *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 32, 1997, č. 4, s. 360-368.

- Korimová, G.: *Predpoklady rozvoja sociálnej ekonomiky*. Banská Bystrica: EF UMB, 2007, 192s.
- Krebs, V. a kol. 2002. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, 503s.
- Kuchař, P.: *Trh práce*. Praha: Karolinum, 2007
- Levická, J. 2005. *Základy sociálnej práce*. Trnava : ProSocio, 2005, 170 s.
- Marek, J. – Strnad, A. – Hotovcová, L.: *Bezdomovectví v kontextu sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012, 175s.
- Mareš, P.: *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: SLON, 2002, 175s.
- Matoušek, O. – Koláčková, J. – Kodymová, P.: *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005
- Matoušek, O. a kol. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013, 570s.
- Meager, N. – Evans, C.: *The evaluation of active market measures for long-term unemployed*. Geneva: International Labour Office, 1998
- Páleník, V. – Páleník, M. – Šimo, A.: *Inkluzívny trh*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti, 2011
- Papšo, P.: *Resocializácia odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody*. Banská Bystrica: PF UMB, 2011, 88s.
- Papšo, P.: *Sociálna práca s odsúdenými vo a po výkone trestu odňatia slobody*. In: *Vybrané cieľové skupiny sociálnej práce*. Banská Bystrica: PF UMB, 2012
- Rievajová, E.: *Teória a politika zamestnanosti*. Bratislava: Ekonóm, 2001, 258s.
- Shulman, L.: *Interactional Social Work. Toward an Empirical Theory*. Boston: Peacock Publishers, 1991, 338p.
- Schraggeová, M.: *Nezamestnanosť v psychologických súvislostiach*. Bratislava: Psychoprof, 2011
- Siegrist, M.: *Rozvoj osobnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1996.
- Strategie Evropa 2020. *Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. Brusel: Evropská komise, 2010, 35s. Dostupné na: [www: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf](http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf), získané (20.04.2015)
- Tomeš, I. 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010, 439s.
- Vlčková, M. 2001 *Gamblerstvo – hra alebo choroba?* In : *Vychovávateľ*, roč.45, 2001, č.6, s.25-27.
- Vyhodnotenie národných projektov a nástrojov aktívnej politiky trhu práce za rok 2012. Dostupné na: www.upsvar.sk, získané (20.04.2015)

Wódz, K. – Faliszek, K.: *Przeobrazenia w pomocy społecznej a edukacja i doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych w Polsce i Republice Slowackiej*. Toruń: Akapit, 2010, 214s.

www.statistics.sk , získané (20.04.2015)

www.upsvar.sk, získané (20.04.2015)

www.worldbank.sk, získané (20.04.2015)

Zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon NR SR č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi

Zákon NRSR č. 330/2008 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Žilová, A.: *Poradenstvo pre nezamestnaných*. In: Tokárová, A. a kol.: *Sociálna práca*. Prešov: FF PU, 2003, s.521-528.